

Paul Koster

*Op een
zondag
geboren*

Door die ogenblikken groeide in mij het besef, dat er achter de gewone dingen een andere wereld schuilde, waarvan de dingen slechts de buitenste kant waren. En dit vage besef werd een geheime troost als de dingen plotseling hun luister verloren en de aarde voor mij 'woest en ledig' werd. Dan wist ik: het 'andere' is er nog, en kan elk ogenblik te voorschijn komen.

Godfried Bomans

Dagboek van een gymnasiast

www.bestelmijnboek.nl

ISBN: 978-94-6247-157-3

© 2019, Paul Koster

Foto voorzijde omslag: het Kunstkerkje in Leidschenveen

Foto achterzijde omslag: gemaakt door Sybke Wempe

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Hoofdstuk 1.....1965-1975	7
Hoofdstuk 2.....1975-1987	73
Hoofdstuk 3.....1987-2008	119
Hoofdstuk 4.....2008-2014	179
Hoofdstuk 5.....2014-2016	223
Noten	271

HOOFDSTUK 1 | 1965 – 1975

Dit is de levensgeschiedenis van Marnix Heikoop. Mijn eerste belangrijke jeugdherinneringen dateren uit de tijd, toen ik negen jaar oud was. Dit verhaal zal eindigen in de zomer van 2016. Ik ben dan inmiddels de zestig gepasseerd.

Mijn jeugdijaren heb ik doorgebracht in Rotterdam. In die periode woonde ik met mijn ouders en mijn twee jongere zusjes, Louise en Ada, in een flat aan de Gijsinglaan. Deze galerijflats zijn na de Tweede Wereldoorlog gebouwd, ter vervanging van de huizen die waren verwoest tijdens het geallieerde bombardement in 1943. Mijn lagere school was aan de Mathenesserdijk. Ik deed er ongeveer een kwartier over om daar naar toe te lopen.

Mijn ouders hielden ervan om in de weekends en tijdens de vakanties grote fietstochten met ons te maken. 's Zomers gingen we vaak naar het strand in Hoek van Holland. Andere favoriete bestemmingen waren de Kralingseplas, de Rottemeren en de Rhoonse vrienden¹.

Mijn grootouders van moeders kant woonden in Goes en om die reden heb ik in mijn jonge jaren heel wat treinreisjes naar Zeeland gemaakt. Mijn opa en oma hadden drie dochters en negen kleinkinderen, en iedereen logeerde van tijd tot tijd bij hen. Misschien ik iets vaker dan de anderen; ik weet nog dat mijn oma zei: 'Je mag natuurlijk niemand voortrekken, maar stel dat ik dat wel zou mogen...' Ze hoefde haar zin niet af te maken, want het was mij wel duidelijk wat zij bedoelde².

De eerste keer dat ik bij de familie Van Son over de vloer kwam herinner ik mij nog heel goed. Dominee Van Son was kort tevoren predikant geworden bij ons in de Vrije Evangelische Gemeente. Mijn vader was toen lid van de kerkenraad. Op een doordeweekse avond hadden mijn ouders het over iets, dat besproken moest worden met de dominee. Wat

dat precies was, weet ik niet meer, maar wat ik nog wel weet, is dat mijn vader die avond op de fiets naar de pastorie zou gaan. Het was in de zomervakantie, het was mooi weer en ik vroeg of ik mee mocht. Daar was nog even discussie over, want dan zou ik niet op mijn vaste tijd in bed liggen, maar uiteindelijk mocht het.

Mijn vader en ik reden helemaal naar de andere kant van de stad. De dominee woonde in Kralingen, aan de Voorschoterlaan. Mijn vader belde aan en mevrouw Van Son deed open. Ik wist hoe de dominee en zijn vrouw eruit zagen, want wij gingen iedere zondag twee keer naar de kerk. 's Morgens ging ik naar de zondagsschool, en mijn vader ging 's avonds naar de tweede dienst. Ik ging meestal met hem mee, want voor mij was de kerkdienst een soort uitje. Dat ik maar weinig van de preek begreep, maakte mij niet veel uit. Toen we onze jassen ophingen in de gang viel het mij op, dat er een typisch luchtje hing. Ik hield het erop dat mevrouw Van Son het huis schoon hield met een apart soort reinigingsmiddel. We werden ontvangen in de huiskamer, waar de dominee een sigaar zat te roken. Ik dacht: o, dat is de reden waarom het hier zo eigenaardig ruikt. Niemand van de kinderen was aanwezig, maar ik wist dat zij vijf kinderen hadden. De televisie stond zachtjes aan. Van dat avondlijke bezoek zijn mij een paar dingen bijgebleven. Ten eerste dat de dominee en mijn vader zich terugtrokken in de achterkamer. De schuifdeuren werden gesloten en hun bespreking begon. Mevrouw Van Son en ik bleven achter. Het andere, dat indruk op mij maakte, was het schilderij dat aan de muur hing. Mevrouw Van Son vertelde, dat dit één van de zeven schilderijen was, die haar man had gekocht ter gelegenheid van hun vijfentwintigjarig huwelijksfeest. Dit schilderij stelde de vuurtoren bij Alexandrië voor, één van de zeven wereldwonderen. De overige afbeeldingen van de wereldwonderen hadden zij geschonken aan hun vijf kinderen. Zij zelf had ook een exemplaar gekregen; het hing in de achterkamer.

Toen mijn vader en ik naar huis fietsten vroeg ik, of hij alle zeven wereldwonderen kon opnoemen. Hij kwam niet verder dan drie. En daarom

zocht ik ze thuis op, in de vijftiendelige encyclopedie³. Ik weet nog wat ik dacht, toen ik met dat opengeslagen boek aan tafel zat: wat zou het mooi zijn als ik vaker bij de dominee langs kon gaan. Dan kon ik alles, wat ik niet begreep, aan hem vragen: hoe het mogelijk was dat Jezus over het water had gelopen. Dat hij een menigte mensen te eten had gegeven met vijf broden en twee vissen. En dan het grootste wonder: dat Hij was opgestaan uit de dood. Maar ik zag wel in, dat er een grote afstand bestond tussen de familie Van Son en ons gezin. Mijn ouders gingen met diverse gemeenteleden om, en na de kerkdienst werd er vaak bij elkaar koffiegedronken. Maar bij de dominee en zijn vrouw... nee, dat was een brug te ver.

Op de zondagsschool was ik vertrouwd geraakt met de Bijbel. Onze juffrouw gebruikte vaak een flanelbord. Eén van de hoogtepunten was het verhaal van Noach en zijn familieleden, die zij één voor één opplakte. Daarna waren de ark en de dieren aan de beurt. Na het zondvloedverhaal verscheen de regenboog op het bord. Wat ze daarna vertelde maakte veel indruk op mij, omdat ze een verband legde tussen het Bijbelverhaal en de watersnoodramp in 1953. Bij ons thuis werd wel eens over de ramp gesproken, omdat mijn moeder uit Goes komt. Van onze familie is niemand omgekomen tijdens de watersnoodramp. De juffrouw van de zondagsschool vertelde, dat God had beloofd, dat Hij nooit meer Zijn schepping zou vernietigen door middel van een wereldwijde overstroming. 'Maar', voegde zij er aan toe, 'overstromingen komen nog steeds voor, maar dan betreft het niet de hele aarde. In 1953 is Zeeland bijvoorbeeld getroffen door een watersnoodramp. Er waren toen mensen die zeiden: dit is een straf van God. Dat waren, net als wij, christenen. Maar met dit verschil, dat zij veel strenger in de leer zijn. Zij behoren tot de zogenaamde Zwartekousenkerken. De naam zegt het al: die mensen gaan geheel in het zwart gekleed als ze naar de kerk gaan, en de vrouwen moeten een hoed dragen. Maar jongens, neem dit nu maar van mij aan: de watersnoodramp in Zeeland had helemaal niets te maken met zonde en straf. Het was een

natuurramp. Als de mensen de dijken beter hadden onderhouden en als het Deltaplan eerder was uitgevoerd, dan had deze ramp voorkomen kunnen worden.

In de zomers van 1966 en 1967 heb ik meegelopen met de wandelvierdaagse in Rotterdam. Mijn moeder had geregeld dat Floris Genemans bij ons kwam logeren. Floris was de oudste zoon van oom Wout en tante Rosalie en zij woonden in Den Haag. Zij waren geen familie van ons, maar het was voor ons als kinderen gebruikelijk om de vrienden van mijn ouders oom en tante te noemen. Mijn moeder had contact gelegd met diverse mensen die, net als zichzelf, waren verhuisd van Zeeland naar de Randstad. Op die manier was de vriendschap met de familie Genemans ontstaan. Floris had een bijzondere hobby: hij was geïnteresseerd in trams en treinen. Na de eerste wandelvierdaagse zei hij: ‘Tot nu toe kwamen de Haagse trams bij mij op de eerste plaats, maar dat is nu anders geworden: de Rotterdamse trams zijn absoluut de mooiste die ik ken’.

Ons gezin maakte geregeld gebruik van het openbaar vervoer. Ik had er nooit bij stil gestaan dat de trams in Rotterdam zo bijzonder waren, maar dat veranderde door wat Floris daarover te vertellen had. Hij wist allerlei details en zo kwam ik erachter dat er een grote verscheidenheid bestond wat materieel betreft. ’s Morgens, als het nog te vroeg was om op te staan, lagen Floris en ik al in bed te praten. Als hij dan een tram hoorde rijden over de Schiedamseweg, zei hij: ‘Wat je nu hoort is een Allan-stel van lijn 4B’. Ik had nooit aandacht besteed aan het geluid van de trams; naar mijn idee was er geen enkel verschil te horen⁴. Jaren later, toen de Allan-trams al lang tot schroot waren verwerkt, dacht ik met weemoed terug aan de tijd, dat er ooit een ringlijn 4 had gereden in Rotterdam, waarop zulke bijzondere trams reden.

Jacqueline Koelman, die naast ons woonde, wilde ook meedoen met de wandelvierdaagse. Haar vader had aangeboden om ons drieën ’s morgens met de auto naar het sportterrein in Pendrecht te brengen. Daar begonnen

en eindigden de wandeltochten. 's Middags moesten we op eigen gelegenheid met het openbaar vervoer terug naar huis. Het programma van de wandelvierdaagse in 1966 was gelijk aan het programma van het jaar daarna: de eerste dag maakten we, na een lange wandeling, een boottocht met Spido. Op de tweede dag liepen we naar Jeugdland: daar kon je van alles leren op het gebied van techniek en wetenschap. En verder was er een groot aanbod van spelletjes. De derde dag bleven we de hele dag op de Linker Maasoever: de wandeling voerde onder andere door het Zuiderpark. De vierde en laatste dag gingen we naar Diergaarde Blijdorp.

Op één van deze dagen deed ik een bijzondere ontdekking. Toen we in de auto zaten bij meneer Koelman lag er een cadeautje op de achterbank. Verpakt in rood glimmend papier, met een strikje eromheen. Wij waren natuurlijk nieuwsgierig naar de inhoud, maar dat wilde meneer Koelman niet verklappen. Wel wilde hij kwijt, dat het bestemd was voor zijn secretaresse, die jarig was. Nadat hij ons had afgeleverd bij het sportterrein, gingen wij ons aanmelden voor de wandeling van die dag. We moesten erg lang in de rij staan, en ik moest naar de w.c. Dat betekende dat ik helemaal moest teruglopen naar de ingang van het sportterrein. En daar zag ik meneer Koelman in een innige omhelzing met een voor mij onbekende vrouw. Ze had het mooie rode pakje in haar hand. Dit was wel iets meer dan iemand feliciteren met haar verjaardag: ze bleven maar zoenen, het leek wel of er geen eind aan kwam. Ik heb even naar hen staan kijken, en het kon nog wel een poosje voor zij zouden instappen en wegrijden. Ik ging dus maar weer gauw terug naar Floris en Jacquélien.

Wat ik bij toeval had gezien deed mij wel wat, maar ik nam mij voor om er voorlopig niets over te zeggen. Zeker niet in het bijzijn van Jacquélien. 's Avonds, toen we in bed lagen, vertelde ik het aan Floris. Die keek er natuurlijk ook van op. Die meneer Koelman was zo'n keurige heer, altijd strak in het pak, met een wit overhemd en een mooie stropdas. 'Dat zegt allemaal niks', zei Floris. 'Mannen knijpen de katjes in het donker, dat heb je nu met eigen ogen kunnen zien'.

In diezelfde jaren 1966 en 1967 heb ik ook twee keer bij Floris gelooged. Beide keren was dat in de herfstvakantie. De familie Genemans bewoonde een groot huis in het Haagse Statenkwartier, aan de Van Boetzelaerlaan. Het gezin bestond uit vijf personen: oom Wout, tante Rosalie, Floris, Leo en Maarten. Ik heb veel goede herinneringen aan deze vakanties. Bij Floris thuis hadden ze spelletjes, die nieuw voor mij waren: Stratego, Electro, Go en de Hanky Panky Goocheldoos. Floris bezat zes ingebonden jaargangen van de Donald Duck. Ik heb al die strips gelezen. Vooral de Bommelverhalen vond ik fantastisch! Hij had een langspeelplaat, met als titel Do you remember? De meeste liedjes op die plaat kende ik⁵. Eén nummer in het bijzonder wilde ik telkens weer horen: Kyu Sakamoto van Sukiyaki. Dat nummer had ik vaak op de radio gehoord in de tijd, dat ik nog te jong was om naar de kleuterschool te gaan. Ik weet nog goed hoe dat voelde, toen een paar vriendjes opeens niet meer op straat verschenen, want ja: zij zaten voortaan iedere dag op school. En ik mocht nog een jaartje doorgaan met kleuteren.

In de twee herfstvakanties, die ik in Den Haag doorbracht, maakten Floris en ik een paar grote fietstochten: naar Hoek van Holland en naar Katwijk. En verder zijn Floris en ik in beide vakanties een dagje op stap geweest met oom Wout. Het eerste jaar hebben wij samen met hem een bezoek gebracht aan het Vredespaleis. En het tweede jaar gingen we naar de bioscoop. We hebben toen de nieuwste James Bond-film gezien: You only live twice.

Op de lagere school was ik één van de betere leerlingen. Naast onze christelijke school was een christelijke MULO. Ik dacht altijd: daar ga ik later zeker niet naar toe. Ik ga op z'n minst naar de HBS. En misschien wel naar het gymnasium. In juni 1968 nam ik afscheid van de lagere school. Ik deed mee met een toneelstuk, dat opgevoerd werd vlak voor de zomervakantie. Alle ouders waren daarbij aanwezig, dus ook de mijne. Het toneelstuk zelf vond ik eigenlijk niet zo geslaagd. Het ging over een groep leerlingen tijdens een werkweek, en één van de jongens raakt dan

door een merkwaardige samenloop van omstandigheden buiten bewustzijn. Onze meester vond mij het meest geschikt voor die rol. Ik heb dus het grootste deel van de avond doodstil op een bank gelegen. Aan het eind van het stuk kwam ik weer bij en toen mocht ik ook nog een paar zinnnetjes zeggen. Na afloop kregen we een daverend applaus.

Na de zomervakantie zou ik naar de Christelijke scholengemeenschap Melanchton in Schiebroek gaan. Ik was geplaatst in een brugklas HAVO / Atheneum.

Maar voor het zover was gingen we op vakantie naar de Veluwe. Mijn ouders hadden een huisje gehuurd in de omgeving van Hoenderloo. We hebben daar mooie fietstochten gemaakt, onder andere naar Eerbeek. We gingen op bezoek bij de familie Genemans; heel toevallig logeerden zij in diezelfde periode in Eerbeek. Oom Wout werkte op een bank, en speciaal voor het bankpersoneel bestond de mogelijkheid om een geheel verzorgde vakantie door te brengen in het vakantieoord De Soerense Bergen. Tijdens het koffiedrinken hoorde ik tante Rosalie tegen mijn moeder zeggen: ‘Dit is de vijfde zomer dat we hier onze vakantie doorbrengen. De kinderen en ik vinden het hier heerlijk, maar Wout denkt daar anders over. Alle mannen die hij spreekt zijn natuurlijk collega’s, en dus is het niet zo vreemd dat de gesprekken dan over het werk gaan. En daar begint hij nu een beetje genoeg van te krijgen’.

Voor de kinderen beschikte het vakantieoord over een indrukwekkende hoeveelheid speelgoed. Floris liet mij een grote doos met plastic rails zien. ‘Ik wil een groot spoorwegnet aanleggen’, zei hij. ‘En hier, in deze doos, zitten locomotieven en wagons. Doe je mee?’

We zijn daar uren mee zoet geweest. De eerste meters rails werden aangelegd in de zandbak, maar daar kregen we al gauw last van andere kinderen. Zij verweten ons, dat we teveel plaats in beslag namen. Daarna breidden we onze activiteiten uit naar het grasveld. Toen het een uur of vier was kwam mijn vader met de mededeling, dat we zo langzamerhand gingen

vertrekken. Op dat moment was het spoorwegnet grotendeels voltooid. Al het materieel was op de baan gebracht, maar aan het echte rijden waren we nog niet toe gekomen. Dat rijden was natuurlijk erg primitief: alles gebeurde met de hand, want het waren immers geen elektrische treinen. Ik vroeg aan Floris: ‘Zullen we de baan dan maar opbreken?’.

‘Hoe kom je erbij?’, zei hij. ‘We hebben nog niet eens alle rails gebruikt, dus waarom zouden we moeten stoppen? Morgen ga ik gewoon verder’.

Later hoorde ik, dat Floris tijdens het avondeten was aangesproken door de beheerder van het vakantieoord. Die had geconstateerd dat het buiten vol lag met rails, en daarom kreeg Floris de opdracht om die rommel onmiddellijk op te ruimen...

Tijdens onze vakantie in Hoenderloo maakten mijn ouders kennis met een echtpaar uit Bussum: oom Vincent en tante Miranda. Zij zaten in het huisje naast ons. Intussen had ik al heel wat mensen leren kennen, tegen wie ik oom en tante zei, maar die geen familie waren. Deze oom en tante hadden geen kinderen. Op een avond waren ze van plan om in Arnhem naar een toneelvoorstelling te gaan. Ze hadden mijn ouders uitgenodigd om mee te gaan, maar mijn moeder had gezegd: ‘Nee, ik ga niet mee; ik blijf bij de kinderen’. Vervolgens keek ze mij aan: ‘Marnix, heb jij zin om mee te gaan?’

Ik voelde daar wel wat voor. We zouden naar de *Canterbury Tales* gaan: een verzameling verhalen, geschreven in de veertiende eeuw door Geoffrey Chaucer. Achteraf beschouwd is dat een belangrijke ervaring voor mij geweest: het was mijn eerste kennismaking met de Engelse literatuur. Ik had er nog geen idee van, dat ik later een grote liefde voor de Engelse taal zou ontwikkelen.

Al die jaren heb ik eigenlijk nooit meer stilgestaan bij mijn wens om de familie Van Son beter te leren kennen. Daarom kwam het als een volkomen verrassing, toen ik in september 1968 naar catechisatie ging en opeens veel te maken kreeg met dominee Van Son en zijn jongste zoon Luc.

De catechisatielessen werden gegeven op de maandagavond. Op drie van de vier avonden per maand behandelde de dominee een boekje, waarin een gedeelte van de Bijbel werd besproken. Op de laatste avond van de maand deden we hersengymnastiek. Dat was een soort wedstrijd, waarbij de dominee vragen stelde aan de twee partijen: de meisjes en de jongens. Dat leek in eerste instantie een ongelijke strijd, want Luc van Son en ik waren de enige jongens. De tegenpartij bestond uit dertien meisjes. De winnaars werden altijd beloond met een reep chocola. Dat Luc en ik het moesten opnemen tegen zoveel meisjes was geen enkel probleem voor ons: we wonnen bijna altijd. Het viel mij op, dat vader en zoon Van Son allebei op dezelfde manier heel nadrukkelijk articuleerden; ook de manier waarop zij lachten was hetzelfde.

In mijn zondagsschooljaren had ik Luc ook regelmatig gezien, maar toen deed hij nogal afstandelijk. Daarom waren we nooit in gesprek geraakt. Hij had in die tijd zijn eigen vriendenkring, en ik ook. Van al die andere jongens had uiteindelijk niemand ervoor gekozen om naar catechisatie te gaan. Nu Luc en ik de gelegenheid kregen om elkaar beter te leren kennen, gebeurde op een dag datgene wat ik jaren geleden had gewenst: ik werd uitgenodigd bij de familie Van Son thuis. Het was op een zaterdagmiddag. En 's avonds bleef ik mee-eten. Luc nam me mee naar boven, naar zijn modelspoorbaan. Zo kwam ik erachter dat Luc, net als Floris, geïnteresseerd was in treinen. Op de eerste verdieping van het huis was een speciale treinenkamer ingericht. Het eigenaardige van die ruimte was, dat je daar alleen kon komen via de studeerkamer van zijn vader. Luc vertelde, dat dit vroeger één grote ruimte was, en dat er later twee kamers van waren gemaakt. Dat de treinenkamer zich pal naast de kamer bevond, waar de dominee zijn preken voorbereidde, had ook een groot nadeel: op bepaalde uren mocht er niet met de treinen gespeeld worden.

Bij de avondmaaltijd waren we met z'n zessen: Luc z'n ouders, Marius, Joyce, Luc en ik. De twee oudste broers waren er niet; die waren inmiddels getrouwd en hadden een eigen gezin.

Toen het gesprek over verjaardagen ging, zei Luc: ‘Marnix en ik zijn precies zeven dagen na elkaar geboren’.

Mevrouw Van Son vroeg aan mij: ben jij een week jonger of ouder dan Luc?’

‘Ik ben een week jonger’, zei ik. ‘Ik ben geboren op 17 juni 1956’.

‘Dat betekent, dat jullie allebei zondagskinderen zijn. Jullie zijn voor het geluk geboren!’

Ik stelde vast, dat er een grote concurrentiestrijd bestond tussen de Van Sons: ieder van hen wilde graag laten merken dat hij of zij gelijk had – en de ander niet. Ze hadden er plezier in om elkaar een beetje te plagen. Niet met de bedoeling om elkaar echt te krenken; als er een rake opmerking werd gemaakt ten koste van iemand, dan werd dat meteen daarna weer afgezwakt. Vooral Joyce was daar goed in. Ze stond dan op van haar stoel om even een arm over iemands schouder te leggen.

‘Ze menen het niet zo kwaad, hoor’, zei ze dan. ‘Laat ze maar kletsen’. En vervolgens werd er gezoend.

Na het eten gingen we naar Luc z’n zolderkamer, die boven de studeerkamer van zijn vader was. Het eerste wat mij daar opviel was het schilderij De tempel van Artemis te Efeze. Ik wist dat dit één van de zeven wereldwonderen was, en dat de overige zes schilderijen verdeeld waren over de andere gezinsleden. Luc zei daar het volgende over: ‘Ik vind dit schilderij eigenlijk niet zo bijzonder, maar ja, er viel voor mij niet zo veel meer te kiezen. Mijn oudste broer had de eerste keus, toen kwamen mijn andere twee broers en mijn zus, en daarna kwam ik, het jongste broertje. Maar vergeleken met die andere twee, die nu in de voor- en achterkamer hangen, vond ik deze nog de mooiste’.

Luc had een bandrecorder, waarmee hij zijn favoriete liedjes opnam van Veronica’s Top-40. Hij bezat een groot aantal LP’s en singletjes, en hij liet daar het één en ander van horen. Hij begon met de nieuwste hit van Dusty Springfield: Son of a preacherman. Dat vond hij een goed nummer omdat hijzelf een domineeszoon was.

Luc wist precies hoe oud mijn ouders en mijn zussen waren, en daarom zei ik: ‘Volgens mij heb jij zitten snuffelen in de administratie van je vader’.

‘Ja. En dat ging heel gemakkelijk. Op z’n bureau staat een kaartenbak met de gegevens van alle kerkleden. Bij jou thuis moet ook zo’n kaartenbak zijn. Jouw vader is lid van de kerkenraad: hij is secretaris’.

Een paar dagen later, toen mijn ouders niet in de buurt waren, ging ik op onderzoek uit. En inderdaad: in een kast vond ik de kaartenbak, waar Luc het over had. Ik zocht de kaart van het gezin Van Son op. De gegevens schreef ik over op een blaadje. Dit is belangrijk, dacht ik. Dit moet ik goed bewaren.

Het kwam niet zo vaak voor dat ik ziek was, maar ik herinner mij dat ik een paar dagen in bed moest blijven vanwege een griepje. Ik verveelde mij nogal, want ik kon niet naar de bibliotheek om boeken te halen. Maar mijn moeder zei: ‘Ik heb wel iets voor je’.

Ze ging in de boekenkast zoeken en even later haalde ze twee boeken tevoorschijn: David Copperfield van Charles Dickens (deel 1 en 2). Ik bladerde ze even door, en ik bromde: ‘Gelukkig zijn deze boeken in het Nederlands geschreven. Maar het zijn wel erg kleine lettertjes’.

Waarop zij zei: ‘Ik heb ze destijds ook gelezen, en ik vond het een prachtig verhaal. Dus laat je niet afschrikken door die kleine lettertjes, dat went gauw genoeg’. Ik begon te lezen, en ik moest toegeven: ik vond het verhaal heel boeiend. Op die dag ben ik een Dickens-fan geworden.

Op 21 juli 1969 was er bijzonder programma op de televisie: de maanlanding. Neil Armstrong sprak toen deze beroemd geworden zin: *That’s one small step for a man, one giant leap for mankind*. Toen het programma werd uitgezonden was ik bij de familie Van Son. Iedereen zat aan het televisietoestel gekluisterd, één en al bewondering voor de twee Amerikaanse astronauten die op de maan wandelden.

Luc vroeg aan zijn vader: ‘Denkt u dat wat ze nu bereikt hebben, gevolgen zal hebben voor uw geloof?’

De dominee zei: ‘Nee, maar er zullen ongetwijfeld mensen zijn die het betreuren, dat deze astronauten Gods hemel niet hebben kunnen ontdekken. Maar ja, het Koninkrijk Gods is niet iets, wat je je ruimtelijk moet voorstellen. Het is niet boven de aarde, en ook niet onder de aarde. De preek van aanstaande zondag gaat daarover’.

Mijn moeder was lid van het zangkoor, evenals mevrouw Van Son en haar dochter Joyce. Meneer Hellenbroek, de dirigent, had voor elkaar gekregen dat er een langspeelplaat zou worden gemaakt, met de highlights van het koor. Op de hoes van de LP moest een foto komen van de koorleden. De foto zou worden gemaakt langs het water van de Boezemkade. Mijn moeder vertelde, dat de fotosessie heel wat voeten in de aarde had gehad. De fotograaf was niet snel tevreden: dan was de opstelling van de koorleden niet naar zijn zin, de keer daarop vond hij dat iedereen te ernstig keek en toen alles in orde leek te zijn, schoof er een wolk voor de zon – toen moest er weer gewacht worden op zonschijn. Maar het moet gezegd worden: het uiteindelijke resultaat mocht er wezen. Mijn moeder stond precies in het midden van de foto, met links van haar Joyce van Son en daarnaast de domineesvrouw. Mijn moeder heeft de LP in het begin wel een paar keer gedraaid, maar daarna nooit meer. Ze zei: ‘Ik snap niet dat meneer Hellenbroek Joyce twee maal een solo heeft laten zingen. Ze had amper geoefend, en dat kun je wel horen ook’.

In het najaar werd er een bazar gehouden in onze kerk. De stoelen in de kerkzaal waren verwijderd en de gehele ruimte werd gebruikt voor de verkoop van tweedehands spullen. Je kon ook van alles winnen, als je meedeed met het bingo-spel. Zo had mevrouw Van Son een boek gewonnen, getiteld ‘Juf, die vlinder heeft mijn pyjama aan’. Het boek was samengesteld door H. Hoving, en bestond uit grappige uitspraken van kinderen. Op een dag, dat ik bij de familie Van Son was, haalde zij na het avondeten het boek tevoorschijn. We gingen om de beurt een uitspraak

voorlezen uit het boek, en daardoor kregen we de slappe lach. Ook de dominee liet zich die avond gaan – dat hij zo uitbundig kon lachen had ik nooit eerder meegemaakt.

Mijn middelbareschooltijd kende nogal wat ups en downs. In de brugklas ging alles prima, ik hoefde niet veel tijd te besteden aan mijn huiswerk; als ik iets één keer had overgelezen, dan wist ik het wel. Ik werd bevorderd naar de 2e klas Atheneum. En ik dacht, dat ik zo op dezelfde manier door kon gaan. Nogal kortzichtig, want op mijn eerste rapport stond ik onvoldoende voor drie vakken. Het lukte mij niet, om die onvoldoendes weg te werken en daarom moest ik het jaar daarop naar de 3e klas HAVO. Ik had gedacht dat mijn ouders wel teleurgesteld en boos zouden zijn, maar dat viel mee. Ze vonden dat ik op dit niveau beter op mijn plaats was.

Wat mij in die periode op de been hield, waren de activiteiten die te maken hadden met de kerk en met Luc. Na afloop van de kerkdiensten repeteerden wij met het combo. Ik vond het leuk om met elkaar liederen in te studeren en op te treden tijdens kerkdiensten. Het absolute hoogtepunt was voor mij de VEJO: de Vrije Evangelische Jeugd Organisatie. Deze bijeenkomsten werden om de twee weken gehouden, op zondagavond. Luc en ik waren de jongste leden. Het begin van de avond was het serieuze gedeelte: er was een schema gemaakt wie het Bijbelgedeelte moest voorbereiden. Hij of zij leidde het onderwerp in, en daarna volgde een discussie. De eerste keer dat ik dat moest doen, was ik erg nerveus, maar het liep allemaal gesmeerd. Het tweede gedeelte van de avond werd door iemand anders georganiseerd. Dat kon een quiz zijn, of een spelletjesavond, of een diaprogramma over een vakantie.

Op de eerste VEJO-avond die ik heb meegemaakt merkte ik, dat Pim Griffioen, Berend Polinder en Ferry Kersbergen de gangmakers waren. Zij waren voortdurend aan het woord; het verbaasde mij dat er ook heel wat schuine moppen verteld werden. Op school was ik daar wel aan ge-

wend geraakt, maar hier... in het kerkgebouw? Ik wist niet wat ik hoorde, toen Pim vertelde over wat hij op Katendrecht had beleefd. Ik wist, dat daar de rosse buurt van Rotterdam was, maar ik had daar nog nooit rondgekeken. Pim vond het leuk om daar op zaterdagmiddag naar toe te gaan. 'Gewoon, om te kijken', zei hij. 'Maar denk nou niet, dat ik ooit bij zo'n vrouw naar binnen zal gaan. Waarom zou ik dat doen? Ik houd van Eline', en terwijl hij dat zei, trok hij Eline naar zich toe, om uitgebreid met haar te knuffelen.

Even later, toen zij was opgestaan om koffie te zetten, zei hij: 'Weet je wie ik gisteren op Katendrecht zag lopen? Je houdt het niet voor mogelijk: meneer Mulder. Lid van de kerkenraad, vader van vier kinderen'. Ferry vroeg: 'Heeft hij jou gezien?'

'Ik denk het niet. Toen ik hem in de gaten kreeg, was hij in gesprek met zo'n blonde del. Volgens mij waren ze aan het onderhandelen over de prijs. En even later ging hij met haar mee naar binnen. Ik zag hen die roodverlichte kamer binnengaan, en toen trok zij het gordijn dicht'. Pim stak een sigaret op. 'Ach, ik neem het zo'n man niet kwalijk, hoor. Hij moet dat spul toch ook kwijt. Zeg nou zelf, die mevrouw Mulder. Daar kan een man toch niet opgewonden van worden'.

De Bond van Vrije Evangelische Gemeenten kende sinds jaar en dag een landelijke Vrouwenontmoetingsdag. Uit het hele land kwamen vrouwelijke kerkleden bij elkaar, waarbij vooral veel gezongen werd. In 1970 zou deze bijeenkomst gehouden worden in Hillegom, in het beurscomplex Treslong. De organisatoren van deze dag hadden bedacht dat het leuk zou zijn, om een mini-musical op te voeren. Op dat moment was *My fair lady*, een musical gebaseerd op het toneelstuk *Pygmalion* van George Bernard Shaw, erg populair. Ze gingen op zoek naar een groep jongeren, die geschikt was om dit programmaonderdeel te verzorgen. Dat bleek niet zo eenvoudig te zijn: de VEJO-afdelingen van Amsterdam en Utrecht bedankten voor de eer. Maar in Rotterdam hadden ze meer succes: onze VEJO reageerde meteen enthousiast. Voor de belangrijkste rollen van